

» ἀτιμότεραν τῆς πρώτης. Καὶ ἄλλοι κρείττονες ἡμῶν ὑπεχώρησαν
 » εἰς τοὺς ἐχθροὺς, ἢ ἀπὸ τύχης πονηρᾶς κατατρεχόμενοι, ἢ ἐκ τοῦ
 » πλῆθους τῶν πολεμίων θιαζόμενοι· ὅς τις ὁμῶς ἀποκάνει εἰς τοὺς
 » κόπους καὶ εἰς τὰς ταλαιπωρίας, ἢ ὑπείκει εἰς τὰς δόξας καὶ εἰς
 » τοὺς ψόγους τῶν ἀνθρώπων, οὗτος νικάται ὑπὸ τῆς ἰδίας αὐτοῦ χαυ-
 » νότητος. Ὁ ἐκούσιος θάνατος δὲν πρέπει νὰ ἦναι ἀποφυγὴ πράξε-
 » ων, ἀλλὰ πράξις· διότι εἶναι αἰσχρὸν νὰ ζῶμεν ἢ νὰ ἀποθνήσκωμεν
 » μόνον δι' ἑαυτοὺς, εἰς ὃ σὺ νῦν παρακινεῖς ἐμὲ σπουδαζὼν νὰ ἐλευ-
 » θερωθῇς ἐκ τῶν παρόντων χωρὶς νὰ κατορθώσῃς ἄλλο τι ἐνδοξον
 » ἢ κοινωφελές. Ἐγὼ ὁμῶς φρονῶ, ὅτι δὲν ἦναι ἄξιον, οὔτε σὺ, οὔτ'
 » ἐγώ, ν' ἀφήσωμεν τὰς ἀγαθὰς ὑπὲρ τῆς πατρίδας ἐλπίδας· ὅπου
 » ὁμῶς ἐκείναι ἤθελον ἀφήσῃ ἡμᾶς, εὐκολον εἶναι, ὅταν θέλωμεν, ν'
 » ἀποθάνωμεν. » Οὕτω λοιπὸν τὸ μόνον θεραπευτικὸν εἰς τοιοῦτον
 μέγα πάθος εἶναι νὰ κρατῶμεθα πάντοτε εἰς τὴν ἀσφαλῆ ἄγκυραν τοῦ
 λογικοῦ, τὸ ὁποῖον λέγει, ὅτι ποτὲ δὲν πρέπει νὰ ἀπελπιζώμεθα· ὅτι
 ἢ πλέον δυστυχῆς κατάστασις τοῦ ἀνθρώπου δύναται νὰ ἀνορθωθῇ· ὅτι
 ἢ δυστυχία, ὡς καὶ ἡ εὐτυχία, ὑπόκειται εἰς μεταβολάς· ὅτι δυστυχία
 τρώντι εἶναι μόνη ἢ κακία, ὡς καὶ εὐτυχία, μόνη ἢ ἀρετὴ, τὰ δὲ ἄλλα
 γίνονται καὶ ἀπογίνονται.

Ἐνταῦθα, φίλοι ἀκροαταί, τελειώνει ἡ Ἠθική. Εἰς τὸ πρῶτον μέρος
 τῆς ἐπιστήμης ταύτης ἀπεδείχθη γενικῶς, ὅτι ἡ ἀρετὴ διαφέρει τῆς
 κακίας οὐσιωδῶς, ἀλλ' οὐχὶ κατὰ τὴν φαντασίαν τῶν ἀνθρώπων· ὅτι
 ὁ ὀρθὸς λόγος, σύμφωνος μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, εἶναι ὁ ἀσφαλὴς κα-
 νὼν, εἰς ὃν ὀφείλομεν νὰ ὑποτάσσωμεν πάσας τὰς πράξεις ἡμῶν· ὅτι
 πᾶς ἄνθρωπος ἔχει καθήκοντα πρὸς Θεὸν, πρὸς ἑαυτὸν καὶ πρὸς τοὺς
 ἄλλους ἀνθρώπους· ὅτι ἡ ἀληθὴς εὐδαιμονία τοῦ ἀνθρώπου ὑπάρχει εἰς
 τὴν μετὰ λόγου πράξιν τῆς ἀρετῆς, καὶ ὅτι μετὰ θάνατον εἶναι κρί-
 σις καὶ ἀνταπόδοσις τῶν ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ πραττομένων. Εἰς τὸ δεύ-
 τερον μέρος ἀπεδείχθη μερικῶς, ποῖα τὰ πρὸς Θεὸν καθήκοντα τοῦ
 ἀνθρώπου, ποῖα τὰ πρὸς ἑαυτὸν, καὶ τέλος πάντων, θεωροῦντες τὸν
 ἄνθρωπον ὡς μέλος τῆς παγκοσμίου κοινωνίας, καὶ τῆς μερικῆς, ἐν ᾗ
 συζῇ, ἀπεδείξαμεν ποίας ἀρετὰς ὀφείλει νὰ ἐκπληροῖ πρὸς τοὺς ἄλλους
 ἀνθρώπους, καὶ ὅτι πρέπει νὰ φεύγῃ τὴν κακίαν, ἧς καὶ περιεγράψα-
 μεν τινὰ εἰδῆ, τὰ πλέον μισητὰ, γελοῖα, καὶ ἐπικίνδυνα. Δὲν δύναται
 οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν νὰ εἴπῃ, ὅτι δὲν ἤκουσεν ἀρκετὰ, ὥστε νὰ καταστήσω-
 σιν αὐτὸν εὐτυχῇ, ἔντιμον, καὶ εἰς Θεὸν καὶ εἰς ἀνθρώπους ἀρεστὸν, ἐὰν
 θέλῃ νὰ φυλάττῃ αὐτά. Ἄνευ τρώντι τῆς εἰς τὰ καλὰ θελήσεως καὶ
 κλίσεως, αἱ πλέον ἐκτεταμέναι ὁμιλίαι τῆς ἠθικῆς, αἱ πλέον ἰσχυραὶ
 ἀποδείξεις καὶ τὰ παραδείγματα, μένουσιν ἀτελεσφόρητοι καὶ ξηραὶ
 μόνον ιδέαι. Ἀλλὰ τίς ἡ ὠφέλεια καὶ τῶν ἄλλων μαθησέων, ἂν ὁ ἄν-
 θρωπος δὲν ἐκπληροῖ τὰ ἠθικὰ αὐτοῦ καθήκοντα; Πῶς δύναται νὰ τι-
 μᾶται ὁ ἀχρεῖος, καὶ ἂν περιλαμβάνῃ ἐν ἑαυτῷ πᾶσαν τὴν ἀνθρωπί-